

Analysmetod för ansvarsfördelning

En kartläggning av aktörer inom e-hälsoområdet visar att det är svårt att generellt och tydligt avgränsa exakt vilket ansvar varje aktör har i arbetet med specifikationer¹. I praktiken är ansvarsområdena överlappande och kan se olika ut i olika fall när aktörerna samarbetar eller använder sig av varandras arbete. Därför har arbetsgrupperna för standardisering och enhetligare begreppsanvändning utarbetat en enkel analysmetod som stöd i planeringen av det praktiska arbetet. Metoden kan användas för att identifiera och ringa in aktiviteter och ansvarsområden när ett konkret arbete ska påbörjas. Förhoppningen är att metoden både ska kunna underlätta arbetet och bidra till tydlighet och att eventuella luckor i ansvar lättare kan identifieras.

Metoden kan också användas för att analysera vem som i praktiken gör vad i ett pågående arbete. Den analysen kan vid behov i sin tur vara utgångspunkt för en omfördelning av ansvar.

Beskriv vad arbetet ska resultera i

Utgångspunkten för analysmetoden är att det dokumenterade resultatet av arbetet ska vara någon typ av specifikation. Första steget blir därför att beskriva vilken typ av specifikation det handlar om – ett Snomed CT-urval, en terminologibunden informationsmodell, en terminologisk ordlista, en tillämpningsanvisning till en standard, eller något annat? Även mål kopplade till en leverans eller till implementering kan behöva sättas i detta steg, om sådana mål inte redan finns formulerade.

Identifiera aktiviteter som behöver göras

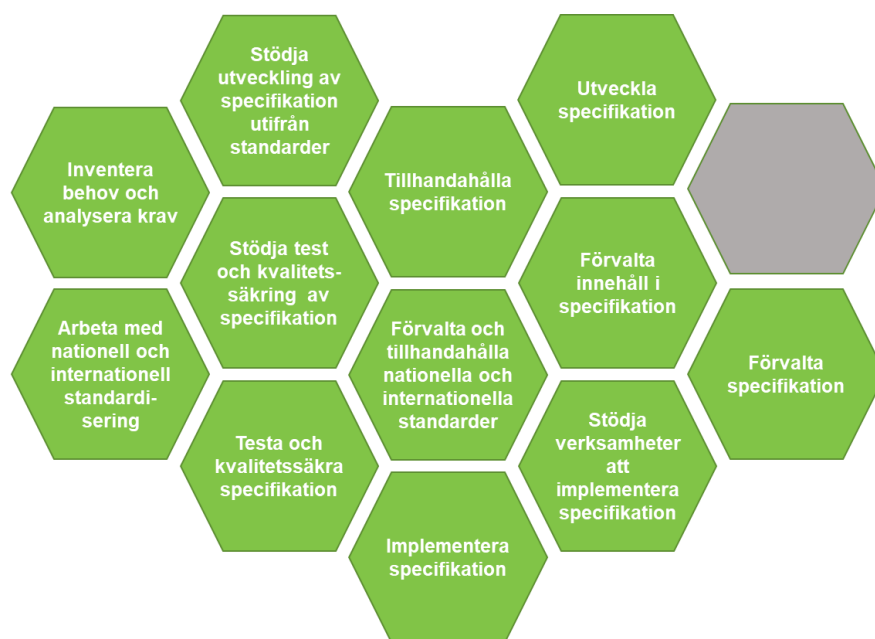
Identifiera vilka olika aktiviteter som behövs för att resultatet ska uppnås, alternativt vilka aktiviteter som någon aktör ansvarar för i ett pågående arbete. Arbetsgrupperna har identifierat ett antal

---

¹ Begreppet *specifikation* definieras av E-hälsomyndigheten inom ramen för uppdraget Nationella gemensamma specifikationer [S2019/01521/FS]

grundläggande aktiviteter att utgå ifrån – men det kan finnas fler (vilket markeras av frågetecknet i den grå sexhörningen nedan). Aktiviteterna i bild 1 nedan är avsiktligt placerade som en "bikaka" och inte i rad som en process. Anledningen är att alla aktiviteter kanske inte finns med i varje konkret fall, och det är inte heller säkert att de kommer i exakt samma ordning.

Bild 1. Aktiviteter som kan ingå i ett arbete med specifikationer.

Aktiviteter som kan ingå i arbetet

Nedan beskrivs förslag på aktiviteter som kan ingå. Använd de aktiviteter som är relevanta och lägg till aktiviteter som eventuellt saknas.

> *Inventera behov och analysera krav*

Om en specifikation ska ge nytta i praktiken är det viktigt att den bygger på verkliga behov och krav. Med behov menas i detta sammanhang de behov av enhetlighet i terminologi, information och struktur som finns i en verksamhet eller i en process. Krav kan till exempel komma från författningar, riktlinjer, politiken eller verksamhetens styrdokument. Inventerings- och analysarbetet är ibland också ett förarbete som kan leda fram till beslut om fortsatt arbete eller nya uppdrag.

- > *Delta i utvecklingen av nationell och internationell standardisering*
En standard är en gemensam lösning på ett problem. I detta sammanhang skiljer vi mellan standarder och specifikationer på så vis att specifikationerna är tillämpningar av standarder. Gränsen är inte knivskarp, eftersom både standarder och deras tillämpningar stämmer in på definitionen av standard ('gemensam lösning på ett återkommande problem'). Benämningen standard gör det dock möjligt att sortera ut de produkter som utarbetats med ett bredare, mer grundläggande syfte och ofta inom organisationer som kallas "standardiseringsorganisationer". Standarderna utgör en kunskapsmässig plattform för allt arbete med specifikationer.
- > *Förvalta och tillhandahålla nationella och internationella standarder*
Det är inte alltid samma organisation som ansvarar för att utarbeta en standard som den som gör standarden tillgänglig för användning eller den som ansvarar för processer för versionshantering etc. Standarder kan tillgängliggöras elektroniskt via egna tekniska plattformar eller via en samlad tjänst hos någon nationell aktör.
- > *Stödja utveckling av specifikation utifrån standarder*
Stöd till de organisationer eller verksamheter som utvecklar specifikationer kan omfatta hjälp med tolkning eller tillämpning av relevanta standarder, handledning om vilka krav som finns i författningar och andra styrdokument, stöd i tolkning av kraven, praktisk handläggning, stöd i utarbetande av processer m.m. Stöd kan ges på olika sätt, till exempel via någon form av användarportal eller användarstödsystem eller mer handfast, konkret och praktiskt.
- > *Utveckla specifikation*
Att utveckla en specifikation är egentligen en egen process som kan brytas ner i flera steg. I detta sammanhang är utvecklingen sammanfattad i ett enda steg, eftersom olika typer av specifikationer utvecklas på olika sätt. Olika organisationer har också olika processer för att komma fram till samma typ av specifikation.
- > *Stödja test och kvalitetssäkring av specifikation*
Stöd till de organisationer eller verksamheter som testar och kvalitetssäkrar specifikationer. Detta kan omfatta handledning i praktiskt test- och kvalitetssäkringsarbete, hjälp med certifiering m.m.

> *Testa och kvalitetssäkra specifikation*

Det finns olika sätt att testa och kvalitetssäkra specifikationerna, både beroende på vilken typ av specifikation det handlar om och beroende på vem som ansvarar för aktiviteten. Gemensamt är dock att det krävs kunskap om såväl sakområdet som specifikationen gäller (för test och kvalitetssäkring av innehållet) som kunskap inom informatik och om den tekniska miljö där specifikationen ska implementeras (för test och kvalitetssäkring av funktionaliteten i ett system).

> *Tillhandahålla specifikation*

För att specifikationerna ska vara till nytta måste de också vara lätta att hitta (och kanske ladda ner) för användare. Specifikationer kan tillgängliggöras på olika sätt, till exempel via en egen teknisk plattform eller via en nationell samlad tjänst hos en myndighet. Tillhandahållandet av specifikationerna är egentligen en del i förvaltningen, men har här separerats ut till ett eget steg, eftersom den organisation som ansvarar för att tillgängliggöra en specifikation inte nödvändigtvis ansvarar för andra delar av förvaltningen.

> *Förvalta specifikation*

För att specifikationerna ska kunna hållas aktuella och relevanta över tid behöver de förvaltas. Någon organisation behöver ansvara för att eventuella rättelser, förtydliganden och uppdateringar införs på ett stringent och spårbart sätt. För att detta ska fungera behövs processer för versionshantering och någon typ av verktyg att arbeta med specifikationerna i. Tillhandahållandet av specifikationerna är egentligen en del i förvaltningen, men har här separerats ut till ett eget steg, eftersom den organisation som ansvarar för att tillgängliggöra en specifikation inte nödvändigtvis ansvarar för andra delar av förvaltningen. Även förvaltningen av specifikationens innehåll (kunskap) har separerats ut till ett eget steg.

> *Stödja verksamheter att implementera specifikation*

När en specifikation ska användas i praktiken kan det behövas hjälp och stöd på olika sätt. Det kan till exempel handla om någon form av skriftliga instruktioner eller mer handfast, praktisk handledning i hur specifikationen ska tolkas och användas.

> *Implementera specifikation*

För att en specifikation ska vara till nytta i verksamheten måste den användas i praktiken. Olika specifikationer har olika användningsområden, till exempel systemförvaltning, verksamhetsutveckling eller kunskapsstyrning.

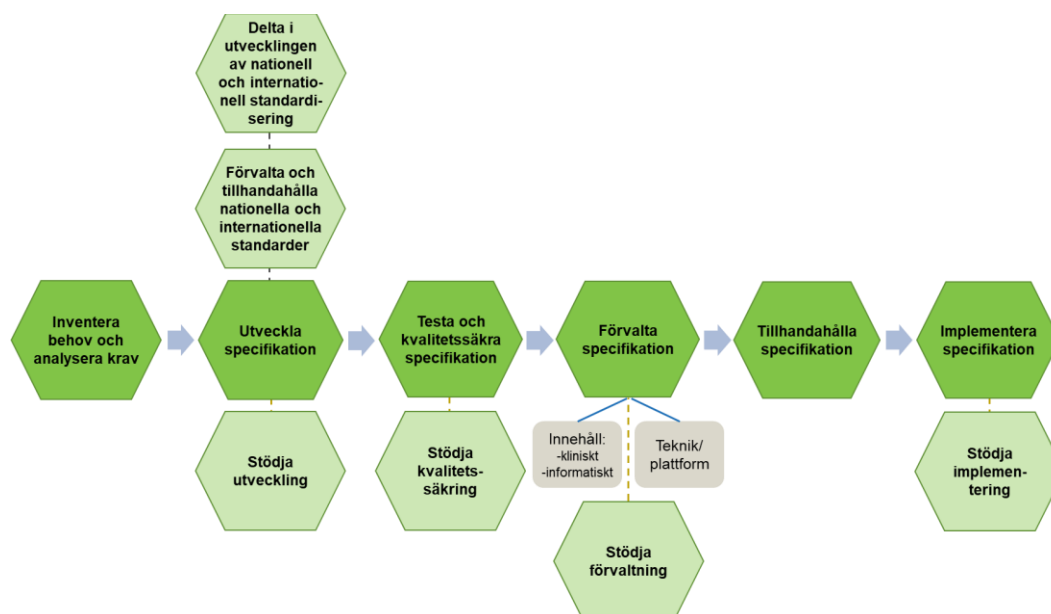

> *Förvalta innehåll i specifikation*

För att specifikationerna ska kunna hållas aktuella och relevanta över tid behöver innehållet förvaltas. Någon organisation behöver ansvara för att specifikationens kunskapsinnehåll är korrekt och ta initiativ till rättelser, förtydliganden och uppdateringar vid behov. För att detta ska fungera behöver den förvaltande organisationen ha tillgång till god kunskap om den berörda kliniska verksamheten som specifikationen berör. Även själva strukturen och valda kodverk behöver förvaltas. För detta krävs informatiska kunskaper (kunskap om informationsstrukturer, terminologi, kodverk etc.).

Om det underlättar arbetet är det förstås möjligt att i stället ordna aktiviteterna som processteg. Bild 2 nedan visar en exempelprocess.

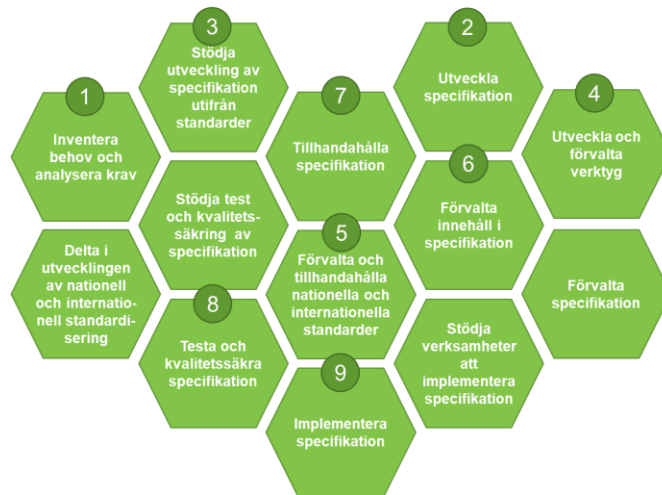
Bild 2. Exempelprocess.

Kom fram till vem som ansvarar för vilken aktivitet

När aktiviteterna är identifierade är det dags att ta ställning till vem som kan eller bör ansvara för respektive aktivitet. Resultatet av detta ställningstagande kan till exempel se ut som i bild 3 nedan. Observera att bilden visar ett exempel på hur ett befintligt arbete beskrivs – inte ett idealläge som utarbetats före arbetsstart. I pågående arbeten kanske det redan finns ansvariga för de olika aktiviteterna, och då kan analysen i stället ligga till grund för en diskussion om ansvaret är rätt fördelat eller inte.

Bild 3. Exempel på hur ett befintligt arbete kan beskrivas.

Aktiviteter och ansvarsområden

Nya kodverk till Nationella Läkemedelslistan

1. Sveriges riksdag har beslutat att den Nationella läkemedelslistan ska finnas på plats och i drift till den 1:a juli 2020. Informationsbehovet analyseras utifrån Socialstyrelsens föreskrift (HSLF-FS 2017:37) med krav på hur en läkemedelsordination ska dokumenteras. Den ingående informationen om förskrivna och uthämtade läkemedel ska vara strukturerad för att möjliggöra utbyte av information mellan olika vårdssystem.
2. En tillämpad begreppsmodell tas fram utifrån NI. Kodverken och FHIR-profiler tas fram, termerna/koderna hämtas från Snomed CT och kvalitetssäkras i ett nationellt samarbete (EHM, SoS, SKR, LV samt representanter från regioner och leverantörer).
3. SoS stödjer EHM i arbetet med att tillämpa Snomed CT. LV stödjer EHM i arbetet med EDQM. HL7 stödjer EHM i arbetet med FHIR.
4. Ett distributionsverktyg för kodverken utvecklas av EHM.
5. SoS förvaltar Snomed CT och NI.
6. Nationell förvaltning av framtagna kodverk byggs upp på EHM.
7. Kodverken kommer att distribueras via EHM.
8. EHM testar och kvalitetssäkrar de nya kodverken.
9. Leverantörerna tillsammans med verksamheterna implementerar kodverken i sina system.

Vilka är aktörerna?

Bild 4 nedan visar en sammanställning av aktörer som i allmänhet deltar i arbetet med specifikationer inom vård och omsorg. I specifika fall kan andra aktörer också delta.

Bild 4. Aktörer som i olika utsträckning deltar i arbete med standardisering och framtagande och förvaltning av specifikationer.

